

Çeviri WEB 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0'ın Tarihi

Özgür YILMAZ

Doktora Öğrencisi
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Gazetecilik Anabilim Dalı
ozguryilmaz955@gmail.com

Web 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0'ın Tarihi
Marino LATORRE, Ph.D.

Historia de las web, 1.0, 2.0, 3.0 y 4.0. Recuperado de Universidad Marcelino Champagnat: http://umch.edu.pe/arch/hnomarino/74_Historia%20de%20la%20Web.pdf, 2018.

World Wide Web, belgelerin/ağların hipermetinler aracılığıyla dijital teknoloji üzerinden birbirine bağlanmasıdır. Hipermetin, metin, grafik ve her türden arşivi -belgeyi- belirtir.

Web ile internet eş anlamlı değildir. İnternet tüm bilginin -özellikle resmi eğitim kurumları için erişime açık bilginin de- yer aldığı ağların birleşimidir. Web ise bir tarayıcı vasıtasıyla bilgi sağlayan bir internet alt bileşenidir. E-postalar kadar, facebook, twitter, wikiler, bloglar, oyunlar vb. de internetin bir parçasıdır; web'in değil.

Web “yaşayan bir organizmadır”, tıpkı onun gibi evrim geçirir. 1966'da ilk kez Arpanet ile ortaya çıkışından itibaren, bildiğimiz internet haline gelene kadar değişmeyi ve mükemmelleşmeyi bırakmadı. Web 1.0'dan 2.0'a, 3.0'a ve şimdi de 4.0'a kadar gelen bir süreci deneyimledik. Ama buraya kadar nasıl geldik?

İnternette yaptığım bir araştırmayla web'in evrimi şu şekilde açıkladım:

- Web 1.0 (1990'lı yıllara kadar) ilk versiyonu. Bunun içinde yalnızca ürünler tüketiliyordu. Bilgiye erişilebiliyordu ancak yalnızca tek yönlü, etkileşim yoktu.
- Web 2.0 (2004'te ortaya çıktı) forumları, blogları, yorumları ve sosyal ağları içeriyor. Web 2.0 bilgi paylaşımına izin veriyor. Böylece artık çoğumuz tüketicilerin büyük bir parçasını oluşturuyoruz.

- Web 3.0 (2010'da aktif hale geldi), semantik web olarak da bilinir. Bu kavram, ağ içindeki dil kullanımını refere etmektedir. Anahtar kelimeleri kullanarak bir içerik araştırması yapmak buna bir örnektir.
- Web 4.0 ise 2016'da başladı ve daha fazla zekâ ve erişim üzerine odaklanmaktadır.

Web 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0'ın özellikleri ve farklılıkları

1. Web 1.0 nedir?

Web 1.0 en temel biçimdir ve yalnızca metin odaklıdır. 1990'lara kadar devam etti ve web'in en ilkel biçimiydi. Web 1.0, kullanıcılara interneti kullanarak Web'e ulaşma imkânı veriyordu ve kullanıcı yalnızca okuyucuydu. Kullanıcı temel olarak pasif bir özneydi; yalnızca bilginin alımlayıcısı konumundaydı ya da kamunun, bir sayfada etkileşime girme olanakları ellerinden alınmış durumdaydı. Burada tüm iktidar web uzmanında -içerik yöneticisinde- somutlanmıştı. Bu ilkel web, estetik, merkezi, ardışık, okuma odaklı ve etkileşimsizdi. E-postaları kullanma, tarayıcıları ve arama motorlarını kullanma gibi özellikleri vardı.

Bir web sayfası eğer yalnızca bilgiyi gösteriyorsa ve etkileşime izin vermiyorsa o, web 1.0'ın parçasıdır. Bunun tersi olarak, etkileşime imkân tanıyan ve kullanıcıların katkılarıyla şekillenen ise web 2.0 olarak adlandırılıyordu.

Web 1.0 ile 2.0 arasındaki farklara değinmek gerektiğinde ise bunun yalnızca hizmetlerdeki teknoloji farklılığı -her ne kadar donanımda doğalında bir ilerleme olsa da- olmadığı görülür. Milenyumun başında her şeyden önce ağın son hali, nesnelere ve kullanıcıların aldığı biçimler ve eriştikleri bilgiler sessiz ve derinden bir şekilde değişmiştir.

Böylece internet evrensel veri toplamı halini aldı, milyonlarca kullanıcıyı pasif toplumlar olmaktan kurtaran devrimci bir değişim oldu. Forumlar ve chat web 1.0'a tarihlense de bunlardaki geleneksel biçimlerde de değişim oldu ... web 1.0'la tarama yapmak alışveriş merkezi gezmek gibiydi, farklı mağazalardan farklı fiyatları bulduğun bir yerdi ancak buradaki giysileri deneyemiyordun?

2. Web 2.0 nedir?

Web 2.0 2004 yılında O'Reilly tarafından web teknolojisindeki; kullanıcı topluluklarına dayanan, özellikle sosyal ağlar, bloglar, wikiler, chat odaları, forumlar, fotoğraf albümleri, ağ sunumları gibi işbirliğine ve bilginin sosyal ağ ya da topluluğun kullanıcıları arasında yayılmasına imkan sağlayan kişisel hizmetler açısından çeşitlilik sergileyen ikinci dalgayı betimlemek için

kullanılmaya başlandı. Web 2.0 -sosyal ağlar, wikiler, iş birlikleri ve paylaşım imkanlarıyla- kişiden kişiye bağlantıya imkânı vermektedir.

Dinamik, interaktif, okuma ve yazmaya imkân veren, kolektif zekanın gelişimini sağlayan ve iş birliklerine imkân tanıyan bir ağ biçimiydi. Web 2.0 verileri paylaşmaya izin veren hizmetler sağlıyordu ve etkileşime imkân sağlıyordu. Sosyal ağlar ve iş birliği platformları internetteki evrimi inşa ediyordu. Web 2.0 sağladığı iş birliği ve toplumsal etkileşim vasıtasıyla sosyal web olarak adlandırılıyordu.

Web 2.0 teknolojiyi kullanan iletişim öncülüdür. Web 2.0'ın kullanımı sosyal ağlardaki -içerik paylaşımına imkân veren, etkileşimli ve görsel ağlar yaratan- etkileşime olanak sağlar. Yani, web 2.0 siteleri kullanıcılar için bir buluşma noktası işlevini görür ve web 1.0'ın tek yönlülüğüne zıt olarak çift yönlüdür.

Web 2.0'ın ortaya çıkışı ile birlikte, bilgi ve iletişimle ilişkilerimizi sonsuza kadar değiştiren toplumsal bir fenomen ortaya çıktı; bunun sebebi ilk olarak onun bir parçası olmamızdı. Yani hayvanlara kötü davranılmasına karşı yapılan bir gösteriye ilişkin haberi yalnızca Facebook kullanıcılarına göstermekle kalınmıyordu. Kullanıcılar bu haberleri okuyor ve aynı zamanda katılıyordu; okuyucuların bir kısmı harekete destek veriyor, yorum yazıyor ve birçok olayda da katkıda bulunuyor ya da hataları bildiriyorlardı.

İnsanlık tarihindeki her sınır koyucunun yaptığı gibi web 2.0 ile ilişkili olarak demokrasi geleneksel iletişim araçlarını ciddi anlamda etkiledi, özellikle de bu yeni özgürlükler akımına uyum sağlayamayanları. Son on yılda birçok farklı bağımsız gazete ve dergi ortaya çıktı. Bu basın organları, eski medya organlarının çöküşüne karşıt olarak kuruluşlarının ardından dünya çapında başarı da kazandılar.

Gazeteciler için günlerce araştırma yapıp haberi ürettikten sonra, kullanıcıların kendilerini aşağılamasını, görmezden gelmesini, ailelerini tehdit etmesini ya da yüzlerine fotomontaj yapmaları kabul edilebilir değildir; bunlar web 2.0'ın negatif sonuçlarıdır ancak bunları sabırlı bir şekilde görmezden gelerek başarıya ulaşmak mümkündür.

İçerik üretimi yapmak için web sayfalarında içerik yaratmaya ve yönetmeye imkan sağlayan içerik yöneticisi programlarını (İYP) kullanmak teknik olarak mümkündür. Bunlar web'deki verilerin yer aldığı içeriği kontrol etmeye imkan veren bir arayüze sahiptir. Sistem, içeriği ve tasarımı ayrı ayrı yönetmeye izin veren bir yöntem uygular. Böylece içeriği -her biri için yeni bir tür belirlemeden- yönetmek, daha sonra eğer istenirse onu farklı bir tasarımla sunmak mümkündür; böylece birçok editör yayım sürecine kolay ve kontrollü bir şekilde katılır. Bunun

klasik bir örneği şudur: editörler içeriği sisteme yükler ve bir üst düzey yönetici bu içerikleri istediği anda yayına sokabilir.

Bu içerik yöneticisi programları web 2.0'ın diğer uygulamalarında da görülür: blog, wiki, twitter, facebook, sosyal ağ platformları, fotoğraf/görsel ve video portalları (flickr, youtube), forumlar, instagram, snapchat, storytelling gibi.

3. Web 3.0 nedir?

Web 3.0 terimi ilk kez 2006'da Zeldman'ın web 2.0'ı eleştiren bir makalesinde görüldü. Bu web 2010'dan beri işlem halindedir. Web 3.0, ağ kullanıcıları için önemli sonuçları olan teknolojik bir ileri atılımdır.

Web 3.0, birbirlerine ağ ile bağlı olan, amaçları kullanıcıların ağ deneyimini zenginleştirmek olan ve bunun için konuma özgü bilgi sağlayan, tarayıcının görece özerk olduğu ve semantik web'in inşa edildiği uygulamalar toplamıdır.

Web 3.0 semantik web olarak bilinir çünkü verileri oldukça etkili bir biçimde kullanır: veri ağı. Bu işlemarasılıktır ve kullanıcı verilerin temelini doğrudan etkileyebilecek değişimleri kontrole sahiptir. Semantik web, takip sistemleri tarafından kullanılması için (içerik ve veri arasındaki etkileşimi tanımlayan) semantik ve ontolojik meta-verileri içerir.

Web 2.0 insan kullanımı için tasarlanmışken, web 3.0 bulut teknolojisini kullanır ve herhangi bir donanım tarafından yüksek zorluk ve kişiselleştirme derecesiyle kullanılır. Web 3.0 biçim veren verilere semantik içerikler ekleyebilen yeni bir ağ inşa eder ve böylece çalışmanın, ağdaki profillerimize dayanarak bilgileri bizim için yeniden keşfeder ve kullanılan makinada devamını sağlar.

Web 3.0 kişiselleştirme kavramıyla oldukça ilintilidir. Bizim zevklerimiz ve tercihlerimiz doğrultusunda bilgi ve içerik önermektedir. Peki bizim zevklerimiz hakkındaki bilgi ve verilere nasıl ulaşıyor? Bildiğimiz üzere fotoğraflar, fikirler, arama eğilimleri, ziyaretler arkamızda önemli ayak izleri bırakır ve ağdaki bu etkinliğimizden yararlanarak ulaşır.

Gördüğümüz gibi web 3.0'ın bazı özellikleri web 2.0'dan kimi özellikler sunmaktayken bazı özellikleri de web 4.0'la ilişkili özellikler sunmaktadır. Farklı seçenekler içeren farklı sayfalarda tatil için gidilecek bir otel aradığımızı varsayalım. Web 3.0 bizim zevk ve ihtiyaçlarımıza en uygun oteli önerecektir. Bu bilge -neredeyse kâhin- ağ, bazı analistlerin belirttiği gibi biraz korkutmaktadır. Kulağa hoş geliyor ama korkutuyor da.

Web 3.0 var olan tüm teknolojiyi imkân sağlayan bir potansiyele genişletecektir. Bunu yaptığında kişiselleştirmenin daha yeni biçimlerini ve her kullanıcı için bilgiye erişimin minimum zamanda gerçekleşeceği daha doğal bir arama önerecektir. Böylece web 4.0'a varmış olacağız.

Web 3.0, hepimizin bilgidan faydalanmasını ve hangi araç aracılığıyla bağlanırsak bağlanalım internetin araçlarından faydalanmamızı amaçlıyor. Böylece biçim ve yapının sınırlamalarına takılmayan bir çeşitlilik ve esneklikle arama yapılabilir.

4. Web 4.0

2016 yılında, en ileri atılım olan ve daha zeki bir alanda merkezleşmeyi öneren, daha tahmine dayalı, sadece onay ve taleple çalışabilen, istediğimiz ya da söylediğimiz şekilde sonuçlanabilecek eylemleri başlatabilen web 4.0 ortaya çıktı.

Web 4.0'a nasıl vardık? teknolojideki büyük evrimle birlikte. Google, Microsoft ya da Facebook gibi şirketler, Derin Öğrenme ve Makine Öğrenmesi gibi yeni sistemler geliştiriyor ve bu programlar bilgiyi insan beyni gibi işleyebilen kapasiteye sahip.

Ses direktifiyle çalışan yardımcıları gibi ilerlemelerimiz var. Siri, Google Now ya da Cortano her söylediklerimizi ve istediklerimizi seferinde daha hızlı ve doğru olarak algılıyor. Ek olarak bugünkü akıllı telefonlar bizim “Hey, Siri” ya da “Merhaba, Google Now” gibi komutlarımızı her an hızlıca yanıtlamak için bizi “dinliyor”.

Bir diğer gelişme ise botlardır. Bunlar web 4.0'daki etkileşimi getiren programlardır. Şimdilik metinlerin girişlerine bağımlılar ama “metinle konuşma” teknolojilerindeki gelişimle birlikte kafedeki bir arkadaşımızla yaptığımız sohbete denk iletişim kurabilecekler.

Web 3.0'da tarayıcılar günbegün daha fazla yaşamsal hale geliyordu. Google, Bing, Go gibi tarayıcılara girildiğinde ve anahtar kelimeler girildiğinde istediğinizi bulana kadar araştıracağınız sonuçlarla karşılaşıyordunuz.

Web 4.0'da ise bu deneyim daha da iyileştirildi. Etkileşimi daha karmaşık ve kişisel hale getirdi. Yani, dijital bir -akıllı telefon, bilgisayar vb. olabilir- aygıtta sesli olarak “Şu özelliklere sahip olan uçak bileti al”, “Şu saatte şuraya gidecek taksi bul” gibi aramalar yaptırabilir, otomatik bir şekilde yanıt alabilirsiniz. Böylece, bilgiyi bulabildiğimiz bir Web'den, bize çözümler üreten bir Web'e geçiyoruz.

Görüleceği üzere Web 4.0, verdiğimiz bilgi, eğer ağ üzerinde mevcutsa bize çözüm önerileri sunmaktadır. Web 4.0'ı, dört başlıkta temellendirebiliriz:

- Konuşma, yazı ve teknoloji dilinin (sesten metne ya da tam tersi) algılanışı
- yeni makinadan makineye iletişim (M2M) sistemleri
- bağlamın bilgisini kullanma. Örneğin, GPS'e katkısı olan konum bilgisi, kalp ritmini sayan akıllı saatler, vb.
- kullanıcı ile etkileşimin yeni modeli.

Web 4.0, işe geç kaldığımızda ve tavsiye almak için bir mesaj gönderdiğinizde her zaman kullandığımız ama şimdi kapalı olan güzergahınıza alternatif rota önermek gibi karmaşık durumlara çözümler sağlar. Eğer akıllı saatiniz kalp ritminizin arttığını tespit ederse ve kalple ilgili bir sorunuz varsa, sağlık asistanınız sizin için ambulansı aramayı önerecektir.

Web 4.0 bilişsel iletişim teknolojilerine imkan sağlar. Güçlü bilgisayarların bulut teknolojisinde depolanabilmesinin ve verilere, taleplere buradan erişilebilmesinin ardından yalnızca internete erişimi olan araçlar bize yardımcı olmakla kalmayacak aynı zamanda her birimiz makinalar için birer veri sağlayıcısı olacağız.

Verilen bu bilgileri aşağıdaki tabloda özetledik:

WEB'İN ÇOK BOYUTLU KULLANIMI

	WEB 1.0	WEB 2.0	WEB 3.0	WEB 4.0
İçerik	Hazır ve verili	Toplumsal olarak inşa edilir.	Toplumsal olarak inşa edilir ve bağlamına göre yeniden inşa edilir.	Belirli bir bağlama göre inşa edilir ve yeniden inşa edilir.
Teknoloji	Sınıfta hazır.	Kullanılır ve devralınır.	Dijital evrende yaşar.	Dijital evrende yaşar. Yapay zeka ile ilintilidir.
Öğretim nereden nereye?	Öğretmenden öğrenciye.	Öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene ve öğrenciden öğrenciye.	Öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene, öğrenciden öğrenciye ve herkesten herkese.	Herkes öğrenir ve öğretir.
Okul nerede?	Sınıfta.	Sınıf ve çevrimiçi. Teknolojik sınıf. Her yerde gerçekleştirilebilen ve eş zamanlı eğitim.	Her yerde gerçekleştirilebilen ve eş zamanlı eğitim; sokakta, kafede, okulda, ofiste, plajda, parkta, trende, uçakta, evde...	Her yerde gerçekleştirilebilen ve eş zamanlı bağlantı; sokakta, kafede, okulda, ofiste, plajda, parkta, trende, uçakta, evde...
Ebeveynler okula ne olarak gidiyor?	Çocukları korumak için bir güvenlik.	Koruyucu.	Onların da öğrenebildiği bir mekan.	Teknoloji dünyasına girmek için hazırlık.
Öğretmenler	Bilinen bir titri olan profesyoneller.	Bilinen bir titri olan profesyoneller.	Herkes öğretmen.	Herkes öğretmen ancak hepimiz bilgi edinip, öğreniyoruz.
Okullardaki yazılım ve donanım	Satın alınan cinsten ve pahalı.	Açık kod, erişilebilirlik ve düşük fiyat.	Uygun ve düşük fiyatlar; her şey için elverişli.	Uygun ve düşük fiyatlar; her şey için elverişli.
Mezunların gittiği endüstri	Montaj hattındaki işçiler.	Bilgi toplumunda fiziksel emeği az harcayan işçiler.	İşveren-işbirlikleri, üreticiler.	İşveren-işbirlikleri, üreticiler.
Araçlar	İnternet Bilgisayar Tablet	İnternet Sosyal ağ platformları Bilgisayar – Tablet - Akıllı telefon Blog – Facebook, Twitter, Wiki.	İnternet Sosyal ağ platformları Bilgisayar – Tablet – Akıllı telefon Blog – Facebook, Twitter, Wiki.	İnternet Sosyal ağ platformları Bilgisayar – Tablet – Akıllı Telefon Blog – Facebook, Twitter, Wiki
Programlar	Office ve Office programları	Office ve programları.	Office ve programları.	Office ve programları. Yapay zeka ile ilişkili.

Kaynak: Moravec, J. (2008). Moving beyond Educationb 2.0., yazar tarafından dolduruldu.